

Revisjonsforum AS
Postboks 278
2302 HAMAR

VÅR REFERANSE
21/5892

DERES REFERANSE

DATO
08.07.2022

TILSYNSRAPPORT

Det vises til Finanstilsynets foreløpige rapport datert 9. mai 2022 og tilsvarende fra Revisjonsforum AS datert 15. juni 2022.

Revisjonsforum AS var revisor for et foretak fra og med 26. juni 2017 og frem til konkursåpningen 14. oktober 2020, og avga revisjonsberetninger til foretakets årsregnskaper for 2016, 2017 og 2018. Finanstilsynet mener revisors manglende oppfølging av gjentatte påpekninger av foretakets brudd på lovgivningen, medvirket til at foretaket til tross for lovbruddene har kunnet fortsette virksomheten. Finanstilsynet mener det foreligger brudd på revisors plikter etter revisorloven.

1 Bakgrunn og avgrensning

I brev til Finanstilsynet datert 22. februar 2021 opplyste bostyrer for konkursboet at bobehandlingen hadde avdekket flere mulige mangler ved revisjonen. Revisjonsforum AS (revisor) var registrert som revisor for foretaket fra 26. juni 2017 og frem til konkursåpning 14. oktober 2020. Revisor avga revisjonsberetning til foretakets årsregnskaper for 2016, 2017 og 2018. Foretaket avla aldri årsregnskap for regnskapsåret 2019.

På den bakgrunn ba Finanstilsynet revisor om å sende inn dokumentasjon og redegjøre nærmere for;

- akseptvurdering for revisjonsoppdraget,
- fortsettelsesvurderinger for videreføring av revisjonsoppdraget for regnskapsårene 2017-2019,
- revisors oppfølging av nummererte brev revisor har sendt til foretaket,
- revisors kunnskap om virksomheten i foretaket ved revisjonen for regnskapsårene 2016-2019,
- revisors risikovurderinger ved revisjon for regnskapsårene 2016-2019,
- revisjonen av inntekter for regnskapsårene 2018 og 2019, og
- revisjonen av bingoregnskaper for årene 2018 og 2019.

Finanstilsynet avgrenset saken til revisors aksept- og fortsettelsesvurderinger, revisors oppfølging av foretakets brudd på lover og forskrifter, og revisors vurdering av forutsetningen om fortsatt drift ved avleggelsen av årsregnskapene. Da kravene til revisor er tilnærmet de samme etter ny og tidligere revisorlov, og saken kan være av interesse også ved fremtidige vurderinger av tilsvarende forhold, viser Finanstilsynet i omtale av revisors plikter til både ny og tidligere lov.

2 Oppfølging av lovbrudd, herunder kommunikasjon

Som ledd i revisors oppgaver inngår å utføre revisjonshandlinger som gir tilstrekkelige og hensiktsmessig grunnlag for de konklusjoner som trekkes i revisjonsberetningen, herunder vurdere

om det foreligger brudd på lovkrav av betydning for brukerne av årsregnskapet. Det vises til aksjelovens krav om forsvarlig organisering av virksomheten, forsvarlig egenkapital og likviditet, krav til transaksjoner med nærstående, etterlevelse av lovfastsatte rapporteringsfrister, skattebetalingsloven krav om bruk av egen skattetrekskonto mv.

Revisors plikter fremgår av revisorloven § 9-4 første til og med fjerde ledd, og viderefører tilsvarende krav etter tidligere revisorlov § 5-2 første ledd. Det vises også til ISA 250, om vurdering av lover og forskrifter ved revisjon av årsregnskaper samt ISA 240, om revisors oppgaver med og plikter til å vurdere misligheter.

2.1 Regnskapsåret 2016

Da revisor 26. juni 2017 påtok seg oppdraget med virkning fra og med revisjon av årsregnskapet for 2016, var faktum at egenkapitalen i foretaket var tapt, skattetreksmidler hadde ikke blitt oppbevart i samsvar med skattebetalingslovens krav og det var utlån som fremstod ytet i strid med aksjelovens krav.

Foretakets årsregnskap for 2016 er datert 30. juni 2017, og viser et årsoverskudd på kr 1 029 044 og en negativ egenkapital per 31. desember 2016 med kr 488 134. Netto utlån til en av foretakets aksjonærer er regnskapsført med kr 140 000. Selskapet var i brudd med skattebetalingslovens krav om egen skattetrekskonto. Revisjonsberetningen datert 21. juli 2017 er uten presiseringer eller forbehold. Revisor har ikke skrevet nummerert brev

2.2 Regnskapsåret 2017

Foretakets årsregnskap for 2017 er datert 31. mai 2018 og viser et årsoverskudd på kr 318 899 og en negativ egenkapital per 31. desember 2017 med kr 169 235. Arbeidskapitalen var også negativ. Det er regnskapsført netto utlån til tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet med kr 1 705 847. Revisjonsberetningen er datert 29. juni 2018, og presiserer at skattetrekskonto ikke er blitt benyttet i samsvar med skattebetalingslovens krav.

I et nummerert brev datert 31. mai 2018, revisors brev nr. 1 til foretaket, tok revisor opp manglende avsetning av midler til dekning av skattetrekk på egen konto. Revisor påpekte at som en konsekvens av forholdet, kunne revisor ikke attestere på kontrolloppstillingen til foretakets skattemelding og måtte presisere forholdet i revisjonsberetningen for 2017

Heller ikke i revisjonen av årsregnskapet for 2017 vurderte revisor foretakets praksis med og forsvarligheten av å låne ut midler til andre. Av utlånene har minst kr 949 305 ingen direkte tilknytning til foretakets virksomhet. Låntakerne er i en annen bransje og uten en eiermessig tilknytning til foretaket. For øvrige utlån på netto cirka kr 400 000, kan Finanstilsynet ikke se at revisor har dokumentert vurderinger av om er i konsern- eller ordinært forretningsforhold. Disse utlånene fremstår for Finanstilsynet å være ytet i strid med aksjeloven § 8-7.

Revisor har opplyst at mulige kapitalutvidelser medvirket til at revisor ikke fant det påkrevd å ta den tapte egenkapitalen særskilt opp med foretakets styre. Finanstilsynet kan imidlertid ikke se at det er informasjon om dette verken i foretakets årsregnskap eller revisors arbeidspapirer.

2.3 Regnskapsåret 2018

I nummerert brev datert 9. juli 2019, revisors brev nr. 2 til foretaket, etterlyste revisor årsregnskapet for 2018 til revisjon. Revisor viste til foretakets plikt til å avlegge årsregnskap, levere skattemelding og avholde generalforsamling innenfor fastsatt frister, og konsekvenser av at dette ikke ble gjort.

Foretakets årsregnskap for 2018 er datert 28. juni 2019. Det viser et årsunderskudd på kr 3 901 656 og negativ egenkapital per 31. desember 2018 på kr 4 070 891. Netto lån fra tilknyttet selskap er regnskapsført med kr 880 104. Revisjonsberetningen er datert 31. juli 2019 og inneholder, etter mal fra ISA 570, et avsnitt med en særlig presisering om vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift. I omtale av andre forhold i revisjonsberetningen har revisor presisert at årsregnskapet ble avlagt etter lovens frist og at skattetreksmidler ikke er behandlet i samsvar med skattebetalingslovens krav.

I nummerert brev nr. 3 til foretaket datert 31. juli 2019 presiserer revisor at forholdene som tas opp er av en art som tilsier at foretaket må iverksette konkrete tiltak, og at revisor vil måtte følge opp at dette gjøres. Revisor viser til styrets handleplikt for å sikre forsvarlig egenkapital, jf. aksjeloven §§ 3-4 og 3-5, og til daglig leders ansvar for å følge opp foretakets økonomiske situasjon og oppdatere styret om dette. Revisor understreker at foretaket er i en situasjon hvor det kreves tiltak for å sikre forsvarlig finansiering, da likviditeten og arbeidskapitalen ikke er tilfredsstillende. Revisor viser dessuten til bestemmelser om insolvens og konkurs, og at ledelsen kan bli gjort ansvarlig for drift på kreditorenes regning. Revisor viser avslutningsvis i brevet til konsekvensene for revisors attestasjon av kontrolloppstillingen til foretakets skattemelding for året og for revisjonsberetningen.

Foretaket hadde i januar/februar 2019 fått nye aksjonærer og ny ledelse. Noten som behandler usikkerhet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift, gir ingen opplysninger om hvordan den nye ledelsen skal sørge for at foretaket skal kunne sikre forsvarlig drift.

2.4 Regnskapsåret 2019

Som del av planleggingen av revisjonen for 2019, i tilknytning til vurderingen av mislighetsrisiko, skrev revisor blant annet at det i februar 2019 hadde kommet inn ny eier av aksjene i foretaket. Revisor beskrev virksomheten som enkel og oversiktlig, uten kompliserte poster med unntak av fordringer som var betydelig nedskrevet i 2018. Revisor utførte i første halvår 2019 avtalte kontrollhandlinger knyttet til uttalelser revisor avga etter ISRS 4400 til bingoregnskaper.

Utover det foranstående har revisor ikke dokumentert annen oppfølging av foretaket og årsregnskapet for 2019 før det 1. september 2020 ble skrevet et nummerert brev, brev nr. 4. Revisor etterlyste årsregnskapet for 2019 til revisjon og opplyste om konsekvenser av at frister for årsregnskap og skattemelding ikke overholdes. I oktober 2020 ble det åpnet konkurs i foretaket.

2.5 Finanstilsynets oppsummering om revisors oppfølging av lovbrudd

Finanstilsynet mener akseptvurderingen av revisjonsoppdraget for 2016 og fortsettelsesvurderinger for å revidere årsregnskapet for 2017, 2018 og 2019, ikke ble utført i samsvar med kravene etter revisorloven og god revisjonsskikk. Revisors vurdering om å akseptere og fortsette oppdraget skal bygge på informasjonen som ut fra omstendighetene anses nødvendig, jf. tidligere revisorlov § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220 punkt 12, jf. ISQC1 punkt 26-28. Det vises spesielt til punkt 27 bokstav a) og c) i ISQC1.

Det fremstår som om revisor i praksis startet hver revisjon av årsregnskapene for 2016, 2017, 2018 og 2019 med "blanke ark", uten å ta hensyn til at revisor var kjent med at det forelå gjentatte lovbrudd og uten at revisor vurderte eventuelle konsekvenser for revisjonsoppdraget. Det faktum at foretakets ledelse ikke satte i verk nødvendige tiltak for å sikre forsvarlig drift og etterlevelse av lover og regler, skulle medført en grundig vurdering av om revisor hadde plikt til å fratru. Revisors manglende oppfølging av kjente lovbrudd, har medvirket til at uforsvarlig virksomhet kunne pågå med de konsekvenser det kan ha hatt for kreditorer og andre interessegrupper.

Det er brudd på revisors plikter etter revisorloven når revisor ikke følger opp foretakets lovbrudd, utfører relevante revisjonshandlinger for å innhente nødvendige revisjonsbevis som underbygger ledelsens vilje og evne til å etterleve lover og regler samt foretakets evne til fortsatt drift, og om nødvendig fratruer revisjonsoppdraget. Finanstilsynet viser til tidligere revisorlov § 5-2 første og annet ledd, jf. ISA 250 punkt 13-22, jf. ISA 330 punkt 6 og ISA 500 punkt 6 og revisorloven § 7-1.

Selv om revisor i revisjonsberetningen for 2018 tok inn en særlig presisering om vesentlig usikkerhet knyttet til fortsatt drift, under omtale av andre forhold i revisjonsberetningen presiserte at årsregnskapet ble avlagt etter lovens frist og at skattetrekkmidler ikke var behandlet i samsvar med skattebetalingslovens krav samt omtalte forholdene i et nummert brev, mener Finanstilsynet at revisor for hele perioden sett under ett ikke har oppfylt sine plikter etter revisorlovgivningen, jf. tidligere revisorlov § 5-2 fjerde ledd nr. 1, 2 og 4 jf. § 5-4, og § 5-2 annet ledd, jf. ISA 250 punkt 23-25.

Oppsummert innebærer disse pliktbruddene etter Finanstilsynets vurdering grove brudd på revisors plikter til å følge opp brudd på lover og regler som den revisjonspliktige er underlagt.

3 Revisjonsbevis og dokumentasjon

Revisor har i tilsvaret vist til flere kontroller og vurderinger som skal være gjort under revisjonen, men der utførelsen ikke er dokumentert. I oversendt dokumentasjon er det flere steder referert til uttalelser fra ledelsen om oppfølging av lovbrudd mv, uten at revisor har utarbeidet referater om når samtalen fant sted og hva som konkret ble sagt. Revisor har heller ikke vurdert og underbygd uttalelsene med understøttende dokumentasjon.

Finanstilsynets vurdering

Revisor må innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som underbygger ledelsens regnskapspåstander. Uttalelser fra foretakets ledelse anses ikke som revisjonsbevis alene. I Finanstilsynets behandling av saken har revisor vist til handlinger og vurderinger som ikke ble dokumentert ved revisjonen. Disse er i liten grad blitt lagt vekt på i Finanstilsynets vurderinger av revisjonen. Hva som utgjør revisjonsbevis, behandles nærmere i ISA 500 om revisjonsbevis. Standarden omhandler revisors oppgaver og plikter ved utforming og utførelse av revisjonshandlinger for å innhente revisjonsbevis. Finanstilsynet viser til tidligere revisorlov § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500, og spesielt punktene 6 - 9 om kravet til å vurdere relevans og pålitelighet.

Mangelfull dokumentasjon av den utførte revisjonen innebærer brudd på tidligere revisorlov § 5-3. Kravene til revisjonsdokumentasjonen er videreført i ny revisorlov § 9-9. Revisjonsbevisene skal være både tilstrekkelig og hensiktsmessige slik at de underbygger revisors konklusjoner. Det fremgår klart av bestemmelsen i både tidligere revisorlov § 5-3 og ny revisorlov § 9-9 første ledd, jf. ISA 230 om revisjonsdokumentasjon.

4 Oppsummering

Finanstilsynet har for en revisjonsklient vurdert revisors oppfølging av avdekkete brudd på lover og forskrifter. Kontrollen har omfattet revisjonen av årsregnskapene fra og med 2016 og frem til det ble åpnet konkurs i det aktuelle foretaket i oktober 2020. Revisor ble valgt som foretakets revisor i juni 2017.

Tilsynet har avdekket flere mangler ved revisjonen, hvorav flere er grove. Gjennom revisjonen har revisor riktignok avdekket bruddene på lov og forskrifter, men revisor fulgte ikke disse opp i samsvar med revisors plikter etter revisorloven. Finanstilsynet viser til revisors manglende oppfølging av lovbrudd i revisjonsberetningene, alvorlige mangler ved kommunikasjonen til ledelsen og at revisor ikke vurderte egenfratreden til tross for lovbruddene gjentok seg over flere år på rad.

Revisor har i tilsvaret redegjort for en rekke tiltak som vil bli satt i verk for å sikre at svakhetene ikke gjentar seg i fremtidige revisjoner. Finanstilsynet har vurdert tiltakene og forutsetter at revisor gjennomfører tiltakene det er redegjort for. På denne bakgrunn har Finanstilsynet ikke funnet grunn for å iverksette ytterligere og særlige tiltak nå.

For Finanstilsynet

Anders Grini
senior tilsynsrådgiver

Jo-Kolbjørn Hamborg
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.